

Andrew Furco és el director del Service-Learning Research and Development Center de la Universitat de Califòrnia-Berkeley i un dels màxims exponents internacionals de l'aprenentatge-servei. Reproduïm l'entrevista que va concedir a Perspectiva Escolar durant la seva darrera estada a Catalunya.

Entrevista al Dr. Andrew Furco sobre l'aprenentatge-servei: l'impacte d'aquest enfocament innovador a l'educació i la seva importància a Europa*

Miquel Àngel Essomba.– Hauriem de parlar d'aprenentatge-servei o de servei-aprenentatge? Què en pensa?

Andrew Furco.– En certa manera, podem dir aprenentatge-servei, perquè és una metodologia per engrescar joves i persones més grans perquè aprenguin a través del servei. Es tracta de dur a terme un servei a la comunitat, en situacions socials on hi ha alguna necessitat que s'ha de satisfer. Hi ha una part educativa en aquest procés; s'aprèn d'una manera que és molt difícil de portar a l'aula.

I, alhora, amb l'aprenentatge-servei també aprenem a fer un servei. És possible que tinguem la voluntat de fer un servei o que hi vulguem contribuir d'alguna manera, però es necessiten habilitats, comprensió, la capacitat de moure't en una comunitat o en una situació que potser és molt diferent del que coneixem. De manera que penso que en realitat són totes dues coses.

* Traducció de l'anglès: *Blanca Rissech*

50 Experiències d'aprenentatge-servei

A més a més, en els diferents idiomes es tradueix de maneres diferents. A l'Argentina, per exemple, ho tradueixen com a «solidaridad», perquè la paraula «servei» té certes connotacions de «servei domèstic».

M. À. E.— *Aquestes activitats van dirigides a tots els estudiants o només als estudiants exclosos socialment, als més pobres?*

A. F.— Martin Luther King va dir que tots podem ser grans persones, perquè qualsevol persona pot servir. El servei és un concepte universal que iguala tothom, perquè tots podem aportar alguna cosa, siguem rics o pobres, grans o joves, amb talent o amb discapacitats. Tothom pot contribuir, sigui quina sigui la seva edat, capacitat o ambició. Veiem estudiants i joves de totes les comunitats oferint serveis. Té avantatges per a tothom, però són diferents.

Els estudiants pobres o que no tenen tants avantatges necessiten controlar la situació, necessiten sentir que tenen les atribucions del poder per canviar les coses. Aquesta sensació de tenir el poder i de ser el líder que tenen sobre la seva condició social els fa ser molt eficaços, sentir que poden controlar més la situació. Senten que han pogut aconseguir alguna cosa; deixen de banda aquella sensació d'impotència que sentien, perquè saben que poden sortir i canviar les coses, senten que tenen la força per fer-ho.

D'altra banda, pel que fa a les comunitats i als estudiants més privilegiats, molts d'aquests estudiants als Estats Units, i suposo que també a altres llocs, viuen en bombolles i no hi veuen més enllà del nas; pensen que la resta del món viu com viuen ells. No entenen les altres comunitats, no les coneixen. L'aprenentatge-servei els és útil (és útil per a tothom, però sobretot per a ells), perquè expandeix la seva visió, veuen que el món va més enllà del que coneixen.

M. À. E.— *Què no va bé, o més ben dit quins són els reptes o les coses que no funcionen exactament com un s'havia imaginat?*

A. F.— Els sistemes escolars normalment tenen un programa molt estructurat i el món no funciona segons l'agenda acadèmica. La gent normal no té tot l'estiu de vacances o totes les vacances de Nadal. Els

projectes duren un semestre i s'acaben amb el semestre. S'ha d'intentar integrar l'aprenentatge-servei en els dos móns.

Veiem molts projectes i experiències curtes d'aprenentatge-servei, però en realitat estem tractant temes socials de gran abast i hauríem de pensar com podem treballar amb organitzacions i institucions molt complexes per tractar aquests temes tan complicats, perquè l'aprenentatge-servei és només una part d'aquest esforç més important, i això s'ha de deixar molt clar. Un dels errors que cometem és que ens proposem dur a terme projectes molt ambiciosos. Crec que un dels grans errors és que els objectius que ens proposem són excessivament ambiciosos. Com més realistes siguem, millors relacions podrem establir amb la comunitat, i les podrem desenvolupar en el temps.

M. À. E.– Les activitats de servei, no les haurien de fer l'Administració o les organitzacions benèfiques? Quin és el paper de l'aprenentatge-servei dins del marc de les activitats voluntàries del país?

A. F.– Depèn del país. A l'Argentina, per exemple, els joves es consideren les persones que realment poden fer el canvi. Per tant, es donen poders als joves perquè vagin a la comunitat i facin el que cal fer. Aquesta és l'única manera de canviar la situació. El govern fa el que pot, però no n'hi ha prou.

A Anglaterra fan aprenentatge-servei perquè se senten molt implicats en el terreny comunitari pel que fa als assumptes polítics i públics. Ells tenen educació per a la ciutadania. Em sembla que vostès també volen incloure la ciutadania al pla d'estudis. En aquest cas, l'objectiu és diferent d'una acció benèfica. Té més a veure amb el fet que els joves tinguin més coneixement dels temes socials, perquè entenguin com funciona el govern, perquè sàpiguen que si volen canvis han d'aprendre a treballar amb els sistemes, a entendre'ls, a moure's entre els afers jurídics. I això és diferent.

Respecte a d'altres comunitats i països també es pot parlar de justícia social. Té més a veure amb el que està bé i el que està malament. Es tracta de veure les injustícies socials del món. El programa es basaria a saber on ocorren les injustícies i utilitzar l'a-

52 Experiències d'aprenentatge-servei

aprenentatge-servei per corregir les injustícies. Seria una agenda més activista.

M. À. E.— *Esmenti'm alguns autors sobre l'aprenentatge-servei. N'hi ha?*

A. F.— Ferrari, és clar. Parla de la noció de donar poders a la gent que pensa que no en té, del sentit de la comunitat i de treballar conjuntament, d'aquesta solidaritat, d'aquesta sensació de saber que pots canviar les coses i que per fer-ho has de pensar i de tenir la mentalitat de voler millorar les coses i de comptar amb els altres per aconseguir-ho d'una manera prudent. Crec que ha tingut una gran influència.

Pel que fa més específicament a l'aprenentatge-servei, admiro les obres de Dwight Giles i Janet Eyler. Són dos investigadors i experts dels Estats Units que van fer molts estudis amb més de mil estudiants que demostren que l'aprenentatge-servei és un procés transformador per als estudiants que l'estan fent. Van analitzar els aspectes problemàtics que van permetre que aprenguessin. El seu llibre va ser essencial per introduir l'aprenentatge-servei a l'educació als Estats Units.

Em fascina la feina de Richard Battistoni. Parla de la responsabilitat social, però m'agrada perquè l'analitza des d'una perspectiva filosòfica, en un marc conceptual. L'obra de Battistoni és molt important per aquest enfocament filosòfic i perquè tracta l'aprenentatge-servei com si fos una disciplina. Mostra com les diferents disciplines, sobretot en l'educació superior, s'atribueixen diferents raons per les quals fan aprenentatge-servei. Un aspecte és la democràcia, que forma part d'aquell conjunt del qual parlava, perquè els joves es comprometin més en temes polítics, de justícia social, d'obres benèfiques. També diu que els experts en ciències polítiques solen fer aprenentatge-servei com a part de la democràcia. L'enfocament filosòfic ens ajuda a entendre l'aprenentatge-servei en diferents contextos.

M. À. E.— *I quines són les diferències principals de les diferents comunitats d'aprenentatge per als estudiants?*

A. F.— Aprenem més de les xarxes socials que són importants en

l'aprenentatge i aquesta és una eina d'aprenentatge molt poderosa per fer xarxes entre iguals, per a l'aprenentatge en cooperació, perquè els estudiants participin amb coetanis en diferents processos, puguin veure els temes des de perspectives diferents i puguin debatre i reconsiderar les nocions individuals. El component de reflexió de l'aprenentatge-servei permet que ocorri el debat. La noció de fer servei amb els altres i de crear una unitat de col·laboració és una part molt important de l'experiència de l'aprenentatge-servei.

Es tracta també de xarxa social de la comunitat d'aprenentatge, perquè parlem de diferents perspectives sobre com tractar temes de medi ambient, o del que sigui el servei, i de com la gent aporta les diferents experiències. Això és el que converteix l'aprenentatge-servei en una bona experiència.

M. À. E.– Què pensa que diran en el futur els investigadors de l'àmbit educatiu i els estudiants sobre l'aprenentatge-servei?

A. F.– Espero que diguin que és una eina útil per potenciar l'aprenentatge i ampliar l'horitzó dels nostres joves. El que crec que serà el llegat de l'aprenentatge-servei, pel que he vist viatjant per tot el món i amb el que aprenc sobre l'aprenentatge-servei als diferents països, és que no és només un enfocament universal, sinó també un agent unificador, perquè reuneix gent amb punts de vista molt diferents sobre un tema en comú, reuneix diferents institucions i entitats d'una comunitat (organitzacions, escoles i administració local), reuneix joves i grans, reuneix en l'àmbit educatiu diferents disciplines. O sigui que crec que l'aprenentatge-servei en el futur es considerarà com una manera de fer-nos treballar tots plegats en un tema comú, en comptes de centrar-nos en les nostres diferències.

M. À. E.– Quins tres elements destacaria a l'hora de parlar amb

54 Experiències d'aprenentatge-servei

un/a docent, per convèncer aquella persona de començar a utilitzar processos d'aprenentatge-servei?

A. F.— És una bona pregunta, perquè els professors són molt reticents a adoptar l'aprenentatge-servei, per diversos i bons motius, com «ara falta de temps per cobrir tot el programa», etc. Per tant, una de les coses que s'ha de fer amb els professors és vincular l'aprenentatge-servei al material que han de tractar. No és un projecte; és una pedagogia, és una manera d'ensenyar. Amb tota la recerca que s'ha fet, ara sabem quines són aquestes bones pràctiques: participació activa dels estudiants en el procés d'aprenentatge, vinculació de nous coneixements al que ja saben els estudiants, satisfacció dels estudiants, assoliment d'habilitats per part dels estudiants per poder pensar d'una altra manera, a un nivell superior, i moltes altres coses. O sigui que bàsicament s'ha de dir que és una bona pràctica d'ensenyament.

Hi ha moltes maneres d'aconseguir aquestes bones pràctiques d'ensenyament. L'aprenentatge-servei només és una manera d'assolir-les. El valor afegit que ens dona és que no només s'ensenyava bé, sinó que també hi ha un bon canvi, una contribució a la comunitat. I això no només ajuda l'estudiant acadèmicament amb un bon ensenyament, sinó que també produeix un desenvolupament personal total de l'estudiant. Un dels resultats que observem als Estats Units és que els estudiants canvien les seves aspiracions professionals. Comencen a comprometre's més, veuen el que poden fer i canvien la seva trajectòria professional, veuen altres valors, etc. Aquests canvis són com efectes secundaris d'aquest mètode pedagògic. Els estudiants realment es comprometen més.

L'altra cosa que penso que ajuda a convèncer els professors és que tenim problemes amb la falta de compromís dels estudiants. Hi ha molts estudiants que deixen els estudis. Hem vist que l'aprenentatge-servei és una eina molt poderosa per motivar els estudiants a comprometre's en l'aprenentatge. S'interessen més en els materials, s'estan més temps fent els deures, hi ha més assistència quan es tracta l'aprenentatge-servei, els nois i noies van més a escola; o sigui que és una eina molt potent per fer comprometre més els estudiants i, en conseqüència, el resultat dels estudis és millor.

M. À. E.— *Quin hauria de ser el paper de l'Administració i de*

la comunitat a l'hora d'aplicar les accions de l'aprenentatge-servei? Quina hauria de ser la seva funció específica?

A. F.– Crec que una de les funcions hauria de ser compensar els professors, proporcionar centres per als professors i representants de les escoles, perquè puguin fer la seva feina. Es tracta de proporcionar oportunitats perquè la gent jove aprengui fora de la classe. No tot l'aprenentatge s'ha de fer a la classe. Els estudiants aprenen en tota ocasió i com més experiències d'alta qualitat d'aprenentatge puguem proporcionar-los fora de la classe millor. Es tracta de cultivar la relació amb la comunitat per reforçar la qualitat i el paper coeducatiu que tenen els socis de la comunitat. No estem fent un servei a la comunitat, sinó que treballem amb la comunitat, identifiquem els problemes amb la comunitat i ells també són part del procés educatiu dels estudiants. Els membres de la comunitat tenen coneixement, experiència i saben moltes coses per educar els nostres joves. Poden treballar amb els professors per potenciar l'experiència dels estudiants, de manera que tenen un paper coeducatiu molt important.

M. À. E.– *Totes les escoles, tot el sistema educatiu hauria de participar en l'aprenentatge-servei?*

A. F.– Aquesta és una pregunta que m'han fet moltes vegades i que he respost de manera diferent al llarg dels anys. Solia dir que sí, però no només volem aprenentatge-servei; volem aprenentatge-servei d'alta qualitat, perquè si l'actitud no és la correcta podem fer més mal que bé. Si no tenim l'actitud apropiada o si els estudiants se sotmeten a experiències per a les quals no estan preparats, pot ser una experiència perjudicial. Per tant, volem un aprenentatge-servei d'alta qualitat. A més a més, quan demanem als estudiants que facin aprenentatge-servei, no ho veuen com una experiència; s'ho prenen com uns deures que han de fer per a la classe. Diuen: «Oh, he de fer l'exercici d'aprenentatge-servei.»

Penso, doncs, que l'objectiu no és fer aprenentatge-servei, sinó utilitzar-lo per aconseguir altres objectius. Per tant, hem de començar dient: «Què vull aconseguir? Com pot ajudar-me l'aprenentatge-servei? Quines altres maneres hi ha d'aconseguir el meu objectiu?» Ha de ser una eina. L'objectiu és l'experiència amb la comunitat i no pas l'aprenentatge-servei.

56 Experiències d'aprenentatge-servei

M. À. E.– *Què em pot dir de la formació del professorat? Quins són els temes clau en la formació?*

A. F.– L'aprenentatge-servei és vist com un fenomen molt abstracte pels professors que no el coneixen. El que ajuda molt és fer que els membres del professorat facin un projecte de servei, perquè puguin entendre què pot sentir un estudiant quan va a una comunitat o a l'administració local. En segon lloc, això no és només una qüestió de fer experiències. Això és una qüestió d'establir relacions amb els membres de la comunitat per poder mantenir l'activitat i tractar el problema, perquè els temes socials no només se solucionen en un semestre. A vegades, es necessiten molts semestres i anys i tot per solucionar-los. L'objectiu, doncs, és intentar establir un vincle entre els membres del professorat i de la comunitat per desenvolupar relacions i dir: «En els propers cinc anys, el que volem aconseguir és això. I amb el curs que ofereixo és com els meus estudiants poden contribuir a assolir aquest objectiu». Aquesta és la relació que s'hauria d'establir, segons la nostra experiència.

M. À. E.– *Pel que fa a l'educació europea, i comparada amb la dels Estats Units en relació amb l'aprenentatge-servei, què en pensa?*

A. F.– Amb l'aprenentatge-servei, si tinc en compte el que passa a Anglaterra, Irlanda, Alemanya, aquí a Espanya i a d'altres països, i les conclusions de la Conferència Europea de Serveis Socials de fa un parell d'anys, trobo que el context cultural i els enfocaments educatius es basen molt en la classe, en una mena de concepte de classe oberta. Així, crec que el context cultural i el sistema educatiu faran que l'aprenentatge-servei evolucioni de diferents maneres als diversos països. Si el context cultural ha de determinar què vol dir servei i què qualifica el servei, i el context educatiu ha de definir què són l'ensenyament i l'aprenentatge, aquests dos contextos hauran de confluïr d'una manera o altra i definir l'aprenentatge-servei de maneres diferents. Penso que és això el que passarà.

M. À. E.– *Una última pregunta. Què ha après vostè de l'aprenentatge-servei?*

A. F.– Doncs, que vagi on vagi veig que les coses són diferents,

però que tots som iguals. Tenim la mateixa necessitat de fer del món un lloc millor; tots volem treballar amb altres persones. Quan veiem patiment, tots volem fer-hi alguna cosa; quan veiem que hi ha problemes, tots volem participar en la seva resolució; i quan veig que els joves volen arribar a ser capaços de poder fer alguna cosa, penso que l'aprenentatge-servei és molt universal. Estic aprenent que, en certa manera, som tots molt semblants, molt més del que em pensava. El nostre sistema educatiu canvia molt ràpidament en certs aspectes i molt lentament en d'altres, perquè el món que ens envolta també està canviant molt. Cada cop som més globals i això fa que les universitats i les escoles es vegin obligades a canviar. Haurem de canviar si volem educar bé els nostres joves i l'aprenentatge-servei pot ser un enfocament molt important en el futur per fer que les escoles siguin més efectives.

